

Röstånga-krönika

Först några rader om vad som kan försiggå i en liten pensionärsförening !

SPF Oden är förening som i år har 30 år på nacken, Och man kan med skäl säga att den är ganska livlig, med ett antal aktiviteter på gång. Men det kan vi återkomma till i ett annat sammanhang.

Därför att nu tänkte jag bara berätta om en av dem, nämligen studiecirklar vi har avverkat. Vi har under alla våra cirklar haft förmånen att hålla dem i Gamla Skolan, som Röstånga Turist o Hbf. välvilligt ställt till vårt förfogande. Jag tänker särskilt på vår senaste som handlar om vår egen hembygd. Vi har tidigare haft om Skånska slott, om skånska kyrkor. Vi har lärt oss om Blekinge och Halland , så därför kändes det bra med just hembygd nu när vi var så att säga "varma i kläderna"

Vi kom på tanken att gå tillbaka i tiden en stund, närmast då på 1950-talet.

Allt eftersom kom så ämnet i dagen och det blev "Hur såg vårt kära Röstånga ut omkring 1950" Det var ju under denna period ett mycket blomstrande samhälle t.o.m. Municipalsamhälle. Vår ambition var att främst försöka reda ut vilka företagare, rörelseidkare och inrättningar som fanns vid denna tiden, men i och med detta så kom mycket annat in i bilden också. Jag har gjort ett litet axplock av dem.

Det var redan på slutet av 30-talet och under 40-talet en livlig verksamhet i samhället, man hade en starkt fungerande Hantverksförening. I den var det drivande krafter som t.ex. Skomakaren Parker Nilsson, Ing. Nils Palmqvist, Målarmästare Carl F. Nilsson, Frisörmästarna Göthe Svensson och Hans E. Larsson. Ja, listan på alla som var mer eller mindre verksamma i denna förening kunde göras mycket lång.

Tittar vi sedan på 1945-50, så var optimismen efter alla de besvärliga krigsåren väldigt stor och detta bidrog säkerligen till att så många sökte lyckan i ett eget företag. Skillnaden mot idag var väl i första hand att man var inne på tanken att bli sin egen, då fick man vara så god att försöka ordna till det hela på egen hand! Resurserna var många gånger små, kanske mycket små, men viljan

den kunde som sades på den tiden "försätta berg".

I den nämnda Hantverksföreningen pågick inte endast styrelsemöten, å nej, den var även till stor glädje för alla medlemmarna genom att arrangera festligheter av olika slag till en början på Godtemplarhuset (nuvarande Röstångagården) senare på det fantastiska Metropol. Man hade också en stor teatergrupp som gjorde många bejublade framträdande. Det finns både smalfilmer och bilder som bekräftar detta. En som är värd att berömmas just om detta är skolläraren och sedermera rektorn Edgard Håkansson. Han lade ner mycket arbete och säkerligen mycket pengar också på all den film, 8 mm, som har blivit en unik dokumentation om just den tiden som vi pratar om nu. Jag själv började smalfilma 1956 och då kostade en filmrulle till filmkameran inklusive framkallning 21 kronor och då fick man ut i film (i bästa fall) 3 min speltid!

Filmkameran var fjäderdriven och filmrullen var s.k. dubbelåtta. Alltså 16 mm bredd på rullen så därför fick man efter halva filmtiden uppsöka en alldeles mörk plats och där öppna kamerahuset, ta ut filmrullen och vända den och sätta tillbaka den i kameran. Detta kunde mycket väl sluta med verkligt filmtrassel! Därefter om man lyckades, kunde man filma rullen till slut. Sedan skickades filmen till Kodaks framkallningsinstans och där skar man filmrullen i två delar om vardera 8 mm och sedan när den kom tillbaka, fick man klippa och klistra. Därför så när jag idag använder digital videokamera med minne och ett antal timmar till förfogande, så undrar jag varför man överhuvudtaget höll på med filmning vid den tiden. Förklaringen måste vara, ett brinnande intresse!

Ja, det var lite filmhistoria, men nu tillbaka till Röstånga och alla dess företagare, och samhällets uppbyggnad som jag för min del tycker är verkligen väl värd att komma ihåg, inte bara av vår generation utan även av kommande. Men om alla som har ett intresse av ämnet, bidrager med något lite, så kan helheten bli riktigt bra!

Studiecirkeln var upplagd så att jag tillverkat en karta över byn som den såg ut på den tiden med gator och så företagarnas hus inritade och numrerade. Dessutom hade vi

en förteckning med namnen på de företagare som tillhörde resp. nummer och vilken verksamhet det rörde sig om. När denna sammanställning var klar så kom det att röra sig om drygt 50 affärsidkare och företagare som vi hade att diskutera. Utöver detta har jag i förteckningen tagit med andra inrättningar som Pensionärsbostad, polismyndighet, konstnär och t. ex. murare med egen verksamhet och som inhyrdes av byggmästare. Det fanns de som var dubbelarbetande, både anställda av municipalen och hade egen verksamhet. När allt detta var klart då var vi uppe i drygt 70 inrättningar.

Det var till gagn för cirkeln att många deltagare, vi var som mest drygt 30 stycken, var av "äldre årgång" och hade minnet i gott förvar och diskussionerna blev många och mycket kom fram ur gömmorna. Vi kom in på olika grenar om hur samhället fungerade och jag kan väl här ta upp några av dem.

Skolan

Skolan var givetvis en viktig inrättning. Jag kan beskriva kort hur den var för min del. Inskrivning en särskild dag då vi fick bekanta oss med vår blivande lärarinna eller "Fröken" som var det tilltalsnamn som alltid skulle användas.

Terminen började den 18 augusti 1942 och från och med den

dagen fick man lära sig att hålla tyst och bara svara när man blev tilltalad av Fröken under lektionerna. Stämningen i skolan påverkades givetvis av att det var krig i så gott som hela världen och vi skolbarn upplystes ofta om att det var endast vårt land som stod utanför, men att det var en tidsfråga när Tyskland skulle invadera Sverige. Danmark och Norge var redan i det läget. Allting påverkades av detta.

I min klass kom det nya kamrater, Karin Ek-löv, Kyllikki Kontio, Rakel Putus, Olavi Murtomäki, dom kom från Finland och hade haft en mycket svår tid.

Organisationen av skolan var denna under min tid: Småskolan 1:a och 2:a klasserna med Fru Herta Håkansson som lärarinna. I mellanskolan 3:e och 4:e klasserna var det Fru Anna Simonsson som var lärarinna. Sedan i storskolan 5:e, 6:e och 7:e klass var varje klass delad i två delar och lärare i den ena hälften var Edgard Håkansson och i den andra hälften Martin Simonsson. Det var dessa fyra lärare som höll i all undervisning och den fungerade alldeles utmärkt. Sammanlagt i alla klasser år 1942 var 74 flickor och 64 gossar. Alltså 138 elever på 4 lärare. Den tiden jag nu talar om då kunde de elever som hade bra betyg söka in på Realskolan i Klippan 4-årig linje. Detta skedde efter 6:e klassens utgång, och vi var ett stort antal elever i min "kull" som tog denna möjligheten.

Kyrkan

Det var Billinge-Röstånga församling. Kyrkoherden var Nils Lewis-Johnsson som kom

Bild tagen i Billinge kyrka den 29 juli 1949

till Billinge 1949. För min egen del är det lite särskilt med Kh. Johnsson, jag tillhörde hans första konfirmandgrupp och den var inte liten, 35 ungdomar från Röstånga, Billinge och Stockamöllan. Undervisningen var i Billinge kyrka, våren 1949. Och man skulle närvara vid söndagens högmässa, antingen i Röstånga eller Billinge. Det var cykel som gällde i ur och skur fram till den 29 juli - 49 då var det konfirmation i Billinge kyrka. En stor dag på sätt och vis för då var det i regel så att även då fick man presenter och det som stod högst på önskelistan, det var ett armbandsur så efter den dagen var det många som nu hade egen klocka.

Idrottsplatsen

Den var vårt "andra hem" Röstånga Idrotts Sällskap, RIS, var en mycket effektiv förening, med en idrottsplats som var framstående i Skåne på den tiden. Ni får tänka er hur det såg ut; Ett fint läge, många frivilliga krafter såg till att allt fungerade, Eric Bergqvist, Calle Gummesson, Martin Simonsson, Signe Rosvall och många fler! Lite smal fotbollsplan eftersom järnvägen på ena sidan och Humlebäcken på andra sidan begränsade idrottsplatsen. Men runt planen var det fyra löparbanor med perfekt kolstybbsbelag. Kastringar för diskus och kulstötning, längdhoppsgrop, höjdhoppсанläggning och all materiel som tillhör en friidrottsanläggning. Och tävlingar var det ofta, t.o.m. kretsmästerskap, då storklubbar som MAI från Malmö kom på besök.

Vilka var då våra egna förmågor, här nämns några av dem. Lars-Ivar Jacobsson diskus, kulstötning och spjut med resultat bland de bästa i Skåne, Gunnar Hansson 800- och 1500meters löpning med resultat i närheten av eliten. En storlöpare som Lennart Strand, silvermedaljör på 1500 m i OS 1948, uttalade sig en gång om Gunnars utsikter

som löpare och det var fina ord. Och så Erik Hansson, 100 meter och längdhopp, och så vår stora idol, Sture Jansson, stavhopp med resultat som inte skämdes för sig. Hoppet utfördes då med bambustav med begränsad böjlighet, jämfört med dagens glasfiberstavar som är mer som en katapult. Svenska rekordet låg då på 4,20 m och på Stures träningar som vi bevittnade var hans sikte inställt mot dessa höjder. Men alla jag nu nämnt och fler med dem, hade givetvis inte de möjligheter som hade behövts. Samtliga hade sina arbete hela veckan och all träning blev förlagd till kvällar. Men idrottstävling på Röstånga Idrottsplats lockade folk från när och fjärran. Detta påverkade också idrotten i skolan där den fick mycket utrymme.

Fotbollslaget

A-laget höll till i Skåneserien div. 5 och 6 en och annan serieseger blev det också. Den som höll i trådarna när det gällde träning och lagledare var Clarence Andersson, CA kort o gott. Vid sidan om sin Radio- och Elaffär, lade han ner massor med tid till fotbollen, Han lyckades med att till träningskvällar få hit Walle Ek, en av storstjärnorna i MFF. Då kan jag lova att det var fullt på träningen!

Senare i mitten på 50-talet var det Stig Bengtsson och Eric Johansson som var lagledare och höll i träningen.

Man var inte bortskämd utan för min egen del i början av min fotbollsbanan hände det att vid match i Stockamöllan eller Färingtofta

A-laget 1955, en kanske något bortglömd bild, men här är den.

då var det till att ta cykel både till matchen och hem igen! Det var ett fåtal som hade bilar och bensin en bristvara. Vid längre bort belägna bortamatcher som Öneköp kunde det ordnas buss som då också blev packad med supportrar. Vid hemmamatch kunde det vara storpublik. En bland dessa var Bonde Jacobsson en in i själen HIF-fantast, men som sällan missade våra matcher och alltid högljutt talade om hur laget skulle spela och *inte* spela!

Det fanns dom som tog det med största allvar. Jag tänker då på Gunnar Johanssons hustru Inga-Lisa, en av våra trognaste, och på Gunnar Bjerlings mamma. Det var mer än en gång som tårarna flödade helt öppet och dom var i det närmaste otröstliga vid förlust.

Härliga tider med fotboll, som tyvärr för min del tog slut 1953. Jag gick då på Helsingborgs Stads Yrkeskola och hade tillfälle att träna med HIF juniorlag, men en vristskada gjorde att fotbollen fick trappas ner.

Järnvägsstationen

Stationen var på sätt och vis en central punkt i samhället. I stationshuset var övre plan bostad för stationsmästaren, och i den undre var det ilgodsexp. och kontor med biljett-expedition, i mitten var det väntsal samt i södra gaveln poststation. Väntsalen var ett kärt tillhåll för oss ungdomar särskilt vintertid. På kvällarna kunde vi sitta där i timmar och prata om det mesta och må riktigt gott i värmen från den stora kaminen. En sak var mycket viktig nämligen att uppträda ordentligt och hålla oss god vän med stationsmästaren. Gjorde man det så var allt frid och fröjd, men det minsta lilla bus, och man drabbades av portförbud på ganska lång tid!

Beträffande tågen så var det på 40-talet främst ånglok som var dragare, efter hand blev dessa ersatta med diesellok. Antalet tåg som passerade, det var en del. De flesta gick ju linjen Klippan-Eslöv, men det fanns några som kom från Klippan och vände åter i Röstånga. Så gjorde första tåget på morgonen 06,00 och även det som avgick 07,45. kl. 09,00 var det godståg, kl. 10,40 persontåg. Ja, det var nästan så att tågtider blev hållpunkter för en del människor. Var dom ute på åkrarna i arbete så sade man; nu kom tio i tolv-tåget, nu går vi hem till middag! Eller, nu kom kvart över fem-tåget, nu är det snart kväll. Tåget hördes verkligen inte minst av att det var obligatoriskt att ge signal vid båda övergångarna vid Härsnäs, dessa var obevakade och svåra olyckor hade skett.

En av de svåraste var vid ett tillfälle då en lastbil med tre personer varit och köpt och lastat potatis på en av Härsnäs-gårdarna. Vid övergången närmast Röstånga som vi kallade "skärningen", den var sprängd igenom berget, där kolliderade lastbilen med godståget och blev helt förstörd. Jag minns inte om två dog på platsen, men min far satt med en av dem som dog. Den tredje blev mycket svårt skadad. Efter den olyckan var det tal om bevakning men så blev det aldrig.

Jag för min del anlidade tåget under nästan 4 år då jag gick i skola och dagligen åkte iväg kl. 06,00 till Helsingborg och så kom jag hem på kvällen 19,30.

Resande antalet var alltid stort, så många kunde inte riktigt förstå varför SJ tog beslutet att avveckla linjen Klippan-Eslöv. Detta blev verklighet hösten 1961. Lätt att vara efterklok men Röstånga miste något värdefullt och tänker man i längre perspektiv så hade det varit fint att dag sätta sig på Pågatåget och åka till Köpenhamn! Oh hur hade då vårt Röstånga varit i dag!

Ja, kära läsare, detta var ett litet klipp ur alla mina anteckningar som ligger till grund för det jag minns av 1940-50 talet, och vid ett annat tillfälle kan kanske alla företagsamma personer presenteras lite närmare med tanke på deras sysselsättning.

Det var kanske inte bättre förr, men det var i varje fall BRA!

Leif Persson

Järnvägsstationen då poststationen var på denna södra gavel.